

Co-funded by
the European Union

ABA v Materských školách

Príručka pre školiteľov

1. Úvod

Porucha autistického spektra (PAS) je vývinová porucha charakterizovaná pretrvávajúcimi ťažkosťami v sociálnej komunikácii a interakcii, ako aj obmedzeným a opakujúcim sa správaním, záujmami alebo činnosťami (Hodges a kol., 2020). V poslednom období došlo k nárastu počtu osôb diagnostikovaných s poruchou autistického spektra, čo je možné pripisovať zvýšenej informovanosti o autizme, ale aj lepšej diagnostike (Maenner et al., 2020). Tento nárast kladie dôraz na dôležitosť zvýšenej podpory a prostriedkov pre ľudí s poruchami autistického spektra a ich rodiny spolu s možnosťami na zvýšenie informovanosti, tolerance a začleňovania do spoločnosti. Poskytovanie vysokokvalitných služieb v oblasti autizmu si vyžaduje vysokokvalifikovaný tím, pretože deti s autizmom potrebujú v porovnaní s deťmi bez postihnutia väčšiu podporu pre svoje zdravie, pohodu a každodenné aktivity.

Dillenburger et al. (2016) uvádza, že "nedostatočne vyškolený personál môže mať nepriaznivý vplyv na poskytovanie služieb, pracovnú morálku personálu a môže viesť k vyhoreniu personálu, ako aj k zvýšenej úzkosti a stresu klientov služieb". Súčasná podpora detí s poruchou autistického spektra v bežných alebo špeciálnych materských školách je nedostatočná. Včasná intervencia po diagnostikovaní poruchy autistického spektra sa považuje za dôležitú na zlepšenie kvality života a zníženie rodičovského stresu, čím sa zmierni časť psychosociálnej a ekonomickej záťaže, ktorú pociťujú rodiny detí s autizmom. Napriek tomu je pomoc vo všeobecnosti obmedzená, ťažko dostupná, nedostatočná a neuspokojivá. Mnohí ľudia upozorňujú na dôležitosť poskytovania pomoci rodinám detí s autizmom, ktoré majú ťažkosti s dostupnosťou zdrojov. Odborníci chcú poskytovať viac pomoci, najmä preto, že pre deti s poruchami autistického spektra je náročné získať vzdelávacie služby prispôbené ich individuálnym potrebám. Problém ešte zhoršuje obmedzené porozumenie a uvedomenie si špecifikám spojených s autizmom. Čiastočne je to spôsobené rôznorodými a meniacimi sa požiadavkami pri diagnostikovaní osôb s PAS, čo môže viesť k nedostatočnej konzistentnosti v tom, ako sa táto porucha vnímaná (Hasson et al., 2022). Na zaistenie toho, aby tieto deti uspeli v predškolskom prostredí, je potrebná špecializovaná podpora, ako je aplikovaná analýza správania (Spreckley & Boyd, 2009). Okrem toho by učitelia v predškolských zariadeniach mali absolvovať dôkladnú odbornú prípravu v oblasti porúch autistického spektra a postupov na riešenie problémového správania, aby sa tak pre tieto deti zabezpečila bezpečná a pozitívna vzdelávacia atmosféra.

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách, je dôležitým nástrojom vytvoreným pre potreby dôkladného školenia v oblasti riešenia problémového správania detí s poruchou autistického spektra (PAS) v prostredí predškolského zariadenia. Poskytuje komplexný program školenia pre učiteľov a školiteľov. Obsah tejto príručky bol vypracovaný na základe podkladov z prvotnej analýzy potrieb, ktorú uskutočnilo medzinárodné partnerstvo projektu ABA v materských školách, informácií z relevantných zdrojov a prehľadov už existujúcich príručiek na školenie učiteľov s podobnými cieľmi a cieľovou skupinou. Na základe zistení z analýzy potrieb 76 % učiteľov zo Severného Macedónska a 36 % zo Slovenska má určitú úroveň dôvery vo vzdelávaní detí s autizmom, pričom 54,2 % učiteľov materských škôl na Cypre uviedlo, že má malú mieru dôvery. Zároveň, 59 % učiteľov materských škôl v Severnom Macedónsku, 35 % na Slovensku a 31 % na Cypre považuje za náročné zvládnuť problémové správanie detí. Okrem toho až 72 % učiteľov materských škôl prejavuje malú dôveru v behaviorálnych postupoch riešenie problémového správania.

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách ponúka podrobné inštrukcie, ako implementovať Príručku ABA v materských školách do praxe, vrátane prípravy miestnosti na školenie, usporiadania materiálov, realizácie vstupných hodnotení a komunikácie s účastníkmi pred školeniami. Okrem toho podrobne opisuje vzdelávacie materiály, ktoré musia školitelia prezentovať na školeniach, vrátane navrhovaného harmonogramu školenia, osnovy školenia a formulára spätnej väzby. Vďaka *Príručke pre školiteľov ABA v materských školách* môžu školitelia zaistiť, aby boli učitelia dôkladne vyškolení na poskytovanie vysokokvalitných služieb deťom s poruchami autistického spektra.

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách je cenným nástrojom pre tých, ktorí chcú učiteľom alebo rodičom detí s autizmom ponúknuť základné poznatky o postupoch riešenia problémového správania. Okrem toho, príručku je možné použiť pre rôzne vekové skupiny osôb so zdravotným postihnutím alebo osoby bez postihnutia.

1.1. Cieľ príručky pre školiteľov ABA v materských školách

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách je komplexný nástroj pre školiteľov, ktorí sa chcú oboznámiť s postupmi riešenia problémového správania detí predškolského veku. Ponúka podrobný program, ktorý zaručuje, že školenie bude komplexné, podnetné a prispôsobené učiteľom, rodičom a ďalším zainteresovaným odborníkom. Zahŕňa celý rad tém, ako napríklad identifikovanie pozitívnych a negatívnych vzorcov správania detí a používanie efektívnych postupov na zvládanie problémového správania. S cieľom pomôcť účastníkom pri aplikovaní získaných poznatkov do praxe, príručka ponúka príklady z reálneho života, prípadové štúdie a praktické aktivity. Vďaka tejto príručke budú mať školitelia pocit istoty, že účastníkom školenia poskytujú potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti na podporu pozitívneho správania detí s autizmom.

1.2. Pre koho je príručka určená?

Táto príručka je vhodná pre osoby poskytujúce úvodné školenia pre učiteľov alebo rodičov, ktoré sú zamerané na prípravu, realizáciu a hodnotenie stratégií riešenia problémového správania detí v ranom veku, s dôrazom na deti s autizmom.

2. Obsah príručky pre školiteľov

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách je ucelenou príručkou na realizáciu efektívneho školenia zameraného na postupy riešenia problémového správania detí s poruchou autistického spektra (PAS) v prostredí materských škôl. Táto príručka poskytuje potrebné pokyny pre každého školiteľa na zabezpečenie kvalitného školenia pre učiteľov, rodičov a ďalších odborníkov pracujúcich s deťmi s autizmom.

2.1. Príprava na školenie

Niektoré zo zásadných vecí, ktoré je potrebné urobiť pred školením, sú príprava miestnosti na školenie, príprava pomôcok a nástrojov a následné kontaktovanie účastníkov školenia. V tejto kapitole nájdete komplexný postup prípravy na realizáciu školenia. Školiteľom je k dispozícii checklist úloh, ktoré by mal školiteľ v rámci prípravy vykonať, a to v každej fáze školenia (príloha 1).

2.1.1. Príprava školiacej miestnosti

Pred začiatkom školenia je nevyhnutné pripraviť školiacu miestnosť, zabezpečiť materiály a vybavenie a komunikovať s účastníkmi. Táto časť príručky ponúka návod na efektívne splnenie týchto úloh. Ako školiteľ je veľmi dôležité zvážiť usporiadanie miestnosti a sedadiel, aby sa predišlo akémukoľvek nepohodliu alebo rozptýleniu počas celého školenia. Školiteľ by mal zvážiť kľúčové faktory, ako je počet účastníkov, viditeľnosť a počuteľnosť prednášajúceho, dostatok priestoru na materiály, pohodlie

účastníkom a vhodnosť sedenia. Pri tvorbe vzdelávacích materiálov treba klásť dôraz na vizuálnu stránku, redukovať text na minimum, zahrnúť praktické príklady. V prípade potreby je vhodné využiť video ukážku, poskytnúť pracovné listy alebo zošity a použiť interaktívny štýl prezentácie. Dodržanie týchto kľúčových bodov prípravy, zabezpečí vytvorenie priaznivej atmosféry počas školenia.

Informujte sa v dostatočnom predstihu o špecifických potrebách v oblasti vzdelávania alebo bezbariérovosti.

Často sú to maličkosti, ktoré majú veľký vplyv na zážitok zo vzdelávania. Naozaj sa oplatí brať do úvahy publikum a jeho potreby pred každým osobným školením. Pošlite vopred e-mailom otázky týkajúce sa akýchkoľvek konkrétnych potrieb, ktoré môžu účastníci mať. Osoba s dyslexiou môže potrebovať vzdelávacie materiály napísané špecifickým písmom a na farebnom papieri, aby lepšie videla, čo je na obrazovke. Možno jeden z účastníkov bude čiastočne nepočujúci a bude potrebovať miesto vpredu. Ak je školenie prezenčné, zabezpečte si miesto konania s bezbariérovým prístupom. Ak to nie je možné, malo by to byť jasne uvedené na pozvánke alebo v oznamoch o školení.

Možno budete musieť zvážiť aj iné technické riešenia. Príkladom môže byť nosenie mikrofónu alebo použitie textu na obrazovke pre osoby so sluchovým postihnutím, aby ste tak zabezpečili dostupnosť informácií a pokynov pre všetkých.

Ak budete niečo premietat' na obrazovke, uistite sa, že text je dostatočne veľký, aby ho mohli prečítať aj ľudia v zadnej časti miestnosti. Vo všeobecnosti nikdy nemajte na obrazovke viac ako jednu alebo dve vety textu naraz; inak sa účastníci príliš sústredia na čítanie toho, čo je napísané, a potom im unikne hlavné, Vami sprostredkované informácie.

Prečítajte nahlas všetky texty na obrazovke a opíšte obrázky alebo videá. Nie každý môže mať schopnosť čítať, alebo dokonca veľmi dobre vidieť, či rozumieť čo je napísané. Zopakujte texty, ktoré sú na obrazovke, a popíšte video alebo obrázok, aby každý v skupine vedel, o čo ide.

Poskytnite informácie pred začiatkom školenia vo forme informačných materiálov. Niektorí účastníci môžu potrebovať rôzne úpravy, napríklad veľké písmo, Braillovo písmo, farebné písmo alebo formát Easy Read. Tým, že máte k dispozícii písomné materiály, odpadá potreba robiť si poznámky a minimalizuje sa riziko opomenutia dôležitých informácií. Rovnako je však možné niektorým ľuďom, ktorí chcú ušetriť na nákladoch za tlač a pre dobro životného prostredia, distribuovať informačné materiály prostredníctvom e-mailu vo vhodnom formáte pred začiatkom školenia.

Držte sa témy. Používajte jednoduché slová a zachovajte pôvodný význam a počet slov. Áno, možno ste odborníkom vo svojom odbore a je lákavé prezentovať to zložitými slovami a množstvom skratiek, ale nezabúdajte, komu sa prihovárate. Zjednodušte svoje texty aj tým, že ich rozdelíte na jednotlivé vety. Ak za 15 minút preberiete materiál, ktorý by ste bežne prebrali za 5 minút, len skomplikujete ľuďom udržať pozornosť počas školenia.

Prezentáciu často prerušte prestávkami. Prestávky sú užitočné pre všetkých a najmä pre tých, ktorí majú problémy s ovládaním močového mechúra, ktorí majú ADHD alebo cukrovku. Ukázalo sa, že pozornosť

Ľuďi môže byť po 25-30 minútach veľmi krátka, takže robenie častých, krátkych prestávok, môže zvýšiť pozornosť účastníkov školenia.

Hoci uvedený zoznam úprav a prispôsobenia školiacej miestnosti, nie je v žiadnom prípade konečný, je dobrým východiskovým bodom na zvýšenie inkluzívnosti prezenčného školenia. Každého z účastníkov považujte za jednotlivca a pristupujte k nemu ako k jednotlivcovi - každý je iný a niektorí môžu potrebovať dodatočnú asistenciu, aby mali rovnaké možnosti vzdelávania sa ako ostatní. Akýkoľvek typ školenia v podstate znamená pochopiť svoje publikum a vyhovieť jeho potrebám. Svet je plný prekvapivých a úžasných pomôcok a riešení - už nie je možné vyhovárať sa na neznalosť. Nebyť k tomu prístupný už jednoducho nie je prijateľné.

2.1.2.Organizácia materiálov a vybavenia

Organizácia je pri príprave na školenie nevyhnutná. Školiteľ by si mal pred začiatkom školenia pripraviť všetky potrebné materiály a vybavenie. Táto úloha zahŕňa informačné materiály, pracovné listy, všetky požadované školiace materiály a všetky potrebné zariadenia, ako sú projektory alebo počítače. Je veľmi dôležité mať pohotovo k dispozícii náhradné materiály a vybavenie pre prípad neočakávaných problémov. Dôkladnou prípravou môžu školitelia zabezpečiť bezproblémový priebeh školenia. Dostatočná príprava je rozhodujúca pre poskytnutie efektívneho školenia.

2.1.3.Pre-assessment

Vykonanie vstupného hodnotenia na zistenie vedomostí, zručností a postojov účastníkov je rozhodujúce pre zhodnotenie toho, či si účastníci školenia po jeho skončení osvojili potrebné vedomosti a zručnosti v oblasti riešenia problémového správania. Vstupné hodnotenie môže tiež pomôcť pri prispôbení školenia tak, aby spĺňal vzdelávacie požiadavky účastníkov na základe ich existujúcich vedomostí. Vstupné hodnotenie sa môže uskutočniť prostredníctvom prieskumov, rozhovorov, fókusových skupín alebo aktivít. Zabezpečenie anonymity vstupného hodnotenia je kľúčové pre získanie pravdivých a presných odpovedí.

Ďalšie kroky, ktoré je potrebné zvážiť pred školením, sú:

- stanovenie konkrétnych cieľov,
- vytvorenie plánu sekcie školenia,
- zabezpečenie potrebných materiálov, pomôcok a zdrojov.
- rozhovor s účastníkmi na uistenie sa, že porozumeli cieľu školenia a vedia, čo sa od nich vyžaduje.

Dostatočná príprava je nevyhnutná na zabezpečenie úspešného školenia a splnenia jeho požadovaných cieľov.

Komunikácia s účastníkmi

Je dôležité, aby sa účastníci do školenia zapojili. Pred školením by mali byť oboznámení s niektorými potrebnými informáciami o cieľoch, čase a mieste konania školenia. Informácie by mali tiež obsahovať všetky materiály alebo pomôcky, ako sú pracovné zošity alebo notebooky, ktoré účastníci budú potrebovať počas školenia. Pripomienkový e-mail zaslaný niekoľko dní pred školením tiež pomôže účastníkom oživiť si informácie o školení a umožní tiež reagovať na otázky účastníkov. Jasná a efektívna komunikácia medzi účastníkmi školenia pred samotným školením umožňuje školiteľom uistiť sa, že všetci sú dobre pripravení na absolvovanie školenia.

3. Podanie obsahu školenia

Školitelia musia zabezpečiť, aby účastníci dostali dostatok informácií o realizovanom školení. To zahŕňa podrobnosti, ako sú ciele, harmonogram a miesto. Účastníci budú potrebovať aj informácie o materiáloch alebo pomôckach, ktoré si musia so sebou na školenie priniesť, ako sú napríklad notebooky alebo písacie potreby. E-mailová pripomienka niekoľko dní pred školením bude preto veľmi užitočná, aby informovala účastníkov o dani a prípadne odpovedala na ich dodatočné otázky. Efektívnou komunikáciou pred školením sa zabezpečí, že všetci účastníci školenia prídu pripravení.

3.1. Program školenia

Program školenia sa opiera o metódu - Tréning behaviorálnych zručností (BST). Tréning behaviorálnych zručností je metóda vzdelávania jednotlivcov v nových zručnostiach alebo správani prostredníctvom učenia, demonštrovania, precvičovania a poskytovania spätnej väzby (Slane a Lieberman, 2021). Často sa využíva v rôznych prostrediach, ako je akademické prostredie, zdravotníctvo a podnikanie, na vzdelávanie jednotlivcov v oblasti komunikácie, vedenia a schopnosti riešiť problémy. Súčasťou BST je rozdelenie komplexného správania na menšie, ľahšie zvládnuteľné komponenty a poskytnutie inštrukcií pre každý komponent zvlášť, predtým ako sa spoja do kompletného celku.

Prezentované školenie je určené pre približne 25 účastníkov a bude trvať dva dni (16 hodín). Obsah zahŕňa rôzne témy a spôsoby podania, vďaka čomu môžu účastníci okrem podaných informácií, ktoré sú súčasťou školenia, využívať aj pripravené materiály a aktivity. Poznámky slúžia ako dodatočné informácie pre tých, ktorí školenie realizujú, aby pochopili význam jednotlivých tém a to, ako konkrétne metódy pomáhajú pri dosahovaní cieľov školenia.

Odporúčaný program a osnova:

Deň (1)	Deň (2)
▪ Otvorenie školenia, predstavenie, očakávania, výber tímov pre spätnú väzbu ▪ Úvod do problematiky porúch autistického spektra ▪ Behaviorálna intervencia ▪ Princípy správania ▪ Funkcie správania ▪ Spätná väzba ▪ Zhrnutie	▪ Rekapitulácia Deň 1 ▪ Meranie správania ▪ Funkčné behaviorálne hodnotenie ▪ Stratégie na elimináciu problémového správania ▪ Stres a vyhorenie ▪ Zhrnutie ▪ Spätná väzba ▪ Záverečný ceremoniál

Modul (1): Úvode do problematiky Porúch autistického spektra

Tento modul predstavuje komplexný prehľad základných poznatkov a informácií o diagnóze a charakteristikách správania detí predškolského veku s poruchou autistického spektra (PAS). Jeho cieľom je pomôcť účastníkom školenia hlbšie pochopiť osobitosti a špecifické potreby, s ktorými sa deti s poruchou autistického spektra stretávajú počas prvých rokov života, a tak podporiť a zabezpečiť im primeranú podporu a starostlivosť.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 1 hodinu.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Rozumieť definícii PAS a špecifickým charakteristikám osôb s PAS.
- Rozumieť pôsobeniu mozgu, genetiky a prostredia pri diagnostike porúch autistického spektra.
- Mať primerané vedomosti na porozumenie poruchám autistického spektra a prvým príznakom u detí predškolského veku.

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul sa odporúča ako prvý modul školenia. Odporúčame vám však, aby ste pre svojich účastníkov školenia zvolili postup školenia na základe ich existujúcich vedomostí a skúseností.

Spôsob realizácie:

Tento modul by sa mal realizovať prostredníctvom prezentácií a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Úvod do porúch autistického spektra

Modul (2): Behaviorálna intervencia

Tento modul pomáha účastníkom pochopiť správanie. Poskytuje podrobné informácie o problémovom správaní a rôznych poruchách správania. Okrem toho sa modul zameriava na to, aby účastníci získali základné informácie o správaní, ako je identifikácia spúšťača, správania a následku správania. Po absolvovaní modulu účastníci získajú potrebné zručnosti na identifikáciu, analýzu a riešenie problémového správania vo vzdelávacom prostredí. Tieto zručnosti pomôžu zabezpečiť poskytovanie vhodnej pomoci a starostlivosti pre deti s PAS

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 1,5 hodiny.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Vedieť rozlíšiť čo je a nie je správanie
- Vedieť rozlíšiť čo je problémové správanie a čo je porucha správania.
- Vedieť v praxi použiť jednoduchý ABC formulár za účelom zberu dát a tvorbe hypotézy o funkcii správania.

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul zahŕňa praktické ukážky zručností. Je dôležité modelovať učení zručnosť, zabezpečiť dostatok času na precvičenie a poskytnúť účastníkom kvalitnú spätnú väzbu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Behaviorálna intervencia
- Praktické príklady

Modul (3): Princípy správania

Modul sa venuje základným princípom behaviorálnej intervencie. Venuje sa posilňovaniu, ktoré spočíva v podporovaní žiaduceho správania prostredníctvom poskytovania následkov. Ďalej sa zaoberá vyhasínaním, ktoré zahŕňa postupné slabnutie a napokon elimináciu správania, ktoré už nie je posilňované. Okrem toho sa modul venuje kontrole stimulov a tomu, ako stimuly ovplyvňujú správanie. Nakoniec sa venuje aj trestu, stratégii na zníženie alebo odstránenie nežiaduceho správania pomocou následkov. Pochopenie týchto základných princípov vytvára pevný základ pre porozumenie príčin správania a úspešné uplatňovanie stratégií na podporu pozitívnej zmeny správania.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 2 hodiny.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Vedieť definíciu a dôležitosť motivácie.
- Rozumieť kontrole stimulov a ako stimuly v prostredí ovplyvňujú správanie.
- Rozumieť a efektívne aplikovať posilnenie.
- Rozumieť a rozhodnúť o použití trestu.
- Rozumieť a efektívne aplikovať vyhasínanie.

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul zahŕňa praktické ukážky zručností. Je dôležité modelovať učenie zručností, zabezpečiť dostatok času na precvičenie a poskytnúť účastníkom kvalitnú spätnú väzbu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Princípy správania
- Praktické príklady

Modul (4): Funkcie správania

Tento modul sa zameriava na lepšie pochopenie piatich základných funkcií správania a príčin jednotlivých vzorcov správania. Súčasťou modulu je charakteristika piatich funkcií správania: zdravotná, únik, pozornosť, prístup k hmatateľným podnetom a automatická funkcia. Po absolvovaní modulu budú vedieť identifikovať správnu funkciu správania a jej využitie pri analýze a riešení správania.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 1,5 hodiny.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Mať primerané vedomosti o funkciách správania: hmatateľná, únik, pozornosť, zdravotná a zmyslová (TEAMS).

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul zahŕňa praktické ukážky zručností. Je dôležité modelovať učenie zručností, zabezpečiť dostatok času na precvičenie a poskytnúť účastníkom kvalitnú spätnú väzbu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Funkcie správania
- Praktické príklady

Modul (5): Meranie správania

Tento modul sa venuje základným metódam merania správania a ich efektívnemu používaniu. Meranie správania zahŕňa kvantifikáciu a zaznamenávanie frekvencie, trvania správania, ako aj ďalších charakteristík konkrétneho správania. Meranie správania sa používa pri analýze správania a na posúdenie efektívnosti intervencií. Hodnotenie správania sa môže vykonávať prostredníctvom priameho pozorovania, vlastného zaznamenávanie alebo alternatívnych metód zahŕňajúcich kvalitatívny a kvantitatívny zber údajov. Bežné pomôcky zahŕňajú časovače, klikery, kontrolné zoznamy a hodnotiace škály.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 1,5 hodiny.

V závere modulu účastníci školenia budú:

Porozumieť a vedieť implementovať nasledujúce merania správania:

- frekvenciu,
- trvanie,
- interval (čiastočný/celkový),
- momentálne intervalové zaznamenávanie.

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul zahŕňa praktické ukážky zručností. Je dôležité modelovať učení zručnosť, zabezpečiť dostatok času na precvičenie a poskytnúť účastníkovi kvalitnú spätnú väzbu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Meranie správania
- Praktické príklady

Modul (6): Funkčné behaviorálne hodnotenie

Tento modul ponúka podrobný popis funkčného hodnotenia správania so zameraním na určenie dôvodov alebo účelu problémového správania. Modul obsahuje rôzne nástroje funkčného hodnotenia správania, ako napríklad priame pozorovanie, rozhovory a hodnotiace škály. Poukazuje tiež na dôležitosť testovania funkčných zručností, s cieľom identifikovať tie zručnosti, ktoré by nahradili problémové správanie (známe ako nahradzajúce správanie). V závere modulu účastníci nadobudnú hlbšie pochopenie funkčného hodnotenia správania a učenia funkčných zručností. Získajú vedomosti o efektívnych stratégiách na riešenie problémového správania jednotlivcov s autizmom.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 1,5 hodiny.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Vedieť, aký je rozdiel medzi nepriamymi a priamymi metódami hodnotenia správania.
- Rozumieť dôležitosti hodnotenia zručností ako sú komunikácia, čakanie, delenie sa, akceptovanie "nie", presuny, hra a zručnosti v oblasti sebaobsluhy.

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul zahŕňa praktické ukážky zručností. Je dôležité modelovať učenie zručnosť, zabezpečiť dostatok času na precvičenie a poskytnúť účastníkom kvalitnú spätnú väzbu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Funkčné behaviorálne hodnotenie
- Praktické príklady

Modul (7): Stratégie na elimináciu problémového správania

Tento modul sa venuje rôznym stratégiám riešenia problémového správania u osôb s poruchou autistického spektra (PAS). Poukazuje na význam proaktívnych stratégií ako pozitívne posilňovanie alebo úprava prostredia, ale aj aplikáciu reaktívnych stratégií a učenie nahrádzajúceho správania (alternatívneho alebo žiaduceho). Účastníci školenia sa oboznámia s rôznymi prístupmi k zvládaniu problémového správania a naučia sa vyberať vhodné stratégie pre konkrétne situácie. Okrem toho sa naučia, ako posúdiť efektívnosť uplatňovaných postupov a podľa toho upraviť svoje stratégie.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 2 hodiny.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Vedieť o rôznych stratégiách problémového správania: proaktívna, reaktívna a učenie nahrádzajúceho správania.
- Vedieť sa rozhodnúť, ktoré stratégie správania použiť v rôznych situáciách.
- Vedieť vyhodnotiť stratégie správania a v prípade potreby vykonať zmeny.

Poznámka pre školiteľa:

Tento modul zahŕňa praktické ukážky zručností. Je dôležité modelovať učenie zručností, zabezpečiť dostatok času na precvičenie a poskytnúť účastníkom kvalitnú spätnú väzbu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Stratégie na elimináciu problémového správania
- Praktické príklady

Modul (8): Stres a vyhorenie.

Tento module sa bude venovať stresu a vyhoreniu a ich vplyvu na životy učiteľov. Preskúma indikátory a prejavy stresu a vyhorenia a účinné metódy na ich zvládanie a minimalizáciu. Na konci tohto modulu budú účastníci lepšie chápať význam zvládania stresu a vyhorenia a potrebné nástroje na ich správne zvládnutie.

Čas na dokončenie:

Tento modul trvá približne 1 hodinu.

V závere modulu účastníci školenia budú:

- Vedieť definovať stres a vyhorenie a identifikovať ich vplyv na život učiteľa.
- Vedieť rozpoznáť príznaky a symptómy stresu a vyhorenia u seba a iných.
- Vedieť pochopiť vzťah medzi stresom a vyhorením a ich vplyv na pracovnú spokojnosť, produktivitu a fyzické a duševné zdravie.
- Vedieť identifikovať praktické stratégie na zvládanie a znižovanie stresu a vyhorenia, ako je starostlivosť o seba, stanovenie hraníc, hľadanie podpory kolegov a zapájanie sa do aktivít na znižovanie stresu.
- Vedieť aplikovať stratégie naučené v module do vlastného života učiteľa s cieľom zlepšiť svoju celkovú pohodu a kvalitu vzdelávania poskytovanú deťom s autizmom.

Poznámka pre školiteľa:

Pri realizácii tohto modulu vytvorte bezpečné a podporné prostredie. Povzbudzujte účastníkov, aby sa otvorene podelili o svoje skúsenosti a obavy, pričom rešpektujte ich súkromie. Vyzdvihnite dôležitosť postupov starostlivosti o seba a zvládania stresu a použite interaktívne aktivity, ktoré účastníkom pomôžu aplikovať naučené koncepty. Posilnite myšlienku, že zvládanie stresu a vyhorenia si vyžaduje sústavné úsilie a pozornosť. Poskytnite zdroje pre ďalšie vzdelávanie a podporu.

Spôsob realizácie:

Tento modul by mal byť realizovaný prostredníctvom prezentácií, video ukážok a praktických cvičení.

Zdroje/prostriedky:

- Prezentácia: Stres a Vyhorenie
- Praktické príklady

3.2. Spätná väzba

Spätná väzba je neoddeliteľnou súčasťou tréningu behaviorálnych zručností. Zabezpečuje, že účastníci vzdelávania chápu novonadobudnuté zručnosti. Deje sa tak prostredníctvom viacerých spôsobov učenia: pravidelného precvičovania nových zručností, získavania spätnej väzby a reflexie o tom, ako tieto zručnosti vhodne aplikovať v reálnom živote. Po druhé, kontinuálne praktizovanie a stanovenie cieľov pre rozvoj zručností umožnia človeku denne sa učiť a uplatňovať nové zručnosti. Poskytovanie konštruktívnej spätnej väzby umožňuje podporovať rozvoj nových zručností a správania bez toho, aby bol človek odsudzovaný. Človek musí byť pohotový, presný a sústrediť sa na konkrétne správanie, ktoré sa snaží naučiť. Spätná väzba by mala byť prispôbená štýlu učenia každého jednotlivca. Konštruktívne reagovanie môže nesmierne zlepšiť proces učenia sa účastníkov. Poskytuje primerané a relevantné spôsoby osvojovania si nových zručností a správania. Konštruktívna spätná väzba umožňuje účastníkovi pochopiť svoje silné a slabé stránky, a teda zdokonaľuje jeho schopnosť učiť sa a rozvíjať zručnosti. Pomáha človeku presne určiť konkrétne kroky, ktoré by mal prijať, aby zlepšil svoj výkon a správanie. Tento druh spätnej väzby umožní dosiahnuť podporné a bezpečné prostredie, v ktorom sa všetci účastníci cítia vítaní zapojiť sa do procesu učenia.

Poznámka pre školiteľa:

- Pamätajte na konštruktívnu a pozitívnu spätnú väzbu.
- Nezameriavajte sa len na oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť.
- Pri poskytovaní spätnej väzby začnite vždy s jedným alebo dvoma zlepšeniami.
- Pred doplnením ďalšej spätnej väzby sa uistite, že je dostatok možností na precvičenie a posilnenie zručnosti, ktorú je potrebné zlepšiť.

4. Hodnotenie školenia

Táto časť príručky poskytne školiteľom informácie o tom, ako hodnotiť efektívnosť školenia a získavať spätnú väzbu od účastníkov. Poskytuje tiež informácie o tom, ako rozpoznať oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť. Príručka pre školiteľov ABA v materských školách ponúka návod na hodnotenie školenia prostredníctvom metód formatívneho a sumatívneho hodnotenia. Počas procesu školenia sa formatívne hodnotenie vykonáva s cieľom zhromaždiť podnety ku školeniu a zaviesť prípadné potrebné zlepšenia. Prieskumy spätnej väzby účastníkov, checklisty a fokusové skupiny sú metódy, ktoré možno použiť na tento typ hodnotenia. Spätná väzba získaná počas formatívneho hodnotenia sa môže využiť na korekciu programu školenia a lepšie zohľadnenie požiadaviek účastníkov. Po ukončení školenia sa vykoná záverečné hodnotenie, aby sa zistila jeho celková úspešnosť a či školenie úspešne splnilo požadované ciele. Napriek tomu je veľmi dôležité vykonať predbežné hodnotenie pred začatím školenia, aby sa presne zistil pokrok vo vedomostiach alebo zručnostiach účastníka.

Vstupným hodnotením sa zisťujú aktuálne vedomosti a zručnosti účastníkov o problematike školenia. Na vykonanie týchto hodnotení možno využiť rôzne metódy, ako sú prieskumy, kvízy alebo rozhovory. Porovnanie výsledkov vstupného hodnotenia s výsledkami sumatívneho hodnotenia umožňuje zistiť skutočné zlepšenie vyplývajúce z realizovaného školenia.

Proces hodnotenia zvyčajne zahŕňa kombináciu viacerých hodnotení pred a po školení, prieskumov spätnej väzby a rozhovorov. Vstupné hodnotenia určujú počiatočné znalosti a zručnosti účastníkov, zatiaľ čo hodnotenia po školení zisťujú posuny v ich vedomostiach a správaní po absolvovaní školenia. Prieskumy a rozhovory ďalej umožňujú pochopiť skúsenosti, vnímanie a postoje účastníkov týkajúce sa školenia.

Výsledky záverečného hodnotenia sa využívajú na prijatie správnych rozhodnutí týkajúcich sa nadchádzajúcich školení. Ak hodnotenie ukáže, že školenie úspešne splnilo svoje ciele, podobné metódy sa môžu použiť aj v nasledujúcich školeniach. Ak hodnotenie identifikuje oblasti, ktoré je potrebné zlepšiť, mali by sa vykonať úpravy koncepcie školenia, obsahu alebo metód jeho realizácie s cieľom zvýšiť jeho účinnosť.

Záverečné hodnotenie je dôležité pre zaručenie efektívnosti školenia a uspokojenie potrieb účastníkov. Prostredníctvom vstupných hodnotení, využívania rôznych metód hodnotenia a analýzy údajov môžu organizácie získať užitočné informácie o efektívnosti svojich školení a prijímať kompetentné rozhodnutia na zlepšenie nadchádzajúcich školení.

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách ponúka zdroje na vykonávanie formatívnych a

sumatívnych hodnotení s pokynmi na analýzu zozbieraných údajov s cieľom zlepšiť program školenia.

Tu je niekoľko príkladov:

Prieskum na získanie spätnej väzby od účastníkov: Tento prieskum je zameraný na zber spätnej väzby počas celého školenia. Pozostáva z otázok týkajúcich sa efektívnosti školenia, obsahu materiálu a odporúčaní na zlepšenie školenia.

Hodnotenie pred a po školení: Tieto hodnotenia môžu zhodnotiť efektívnosť programu školenia prostredníctvom posúdenia zmien v oblasti vedomostí a zručností účastníkov pred a po školení.

Uistite sa, že na posúdenie úspešnosti vášho školenia využívate navrhované hodnotiace dokumenty.

5. Plán Lekcií/Modulov (lesson plan)

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách ponúka rôzne plány lekcii pre školiteľov, ktoré im pomôžu viesť úspešné školenia zamerané na riešenia problémového správania detí s autizmom. Plány lekcii sú logicky usporiadané, čo umožňuje školiteľom nadviazať na predchádzajúce lekcie a postupne zvyšovať porozumenie témy u svojich účastníkov. Každý plán lekcie pozostáva z jasného cieľa, podrobného prehľadu diskutovanej témy a odporúčaných aktivít na zapájanie účastníkov a upevňovanie ich porozumenia. Plány lekcii uvedené v Príručke pre školiteľov ABA v materských školách sú navrhnuté tak, aby boli podrobné, užívateľsky prívetivé a prispôsobiteľné, vďaka čomu je príručka cenným nástrojom pre školiteľov, ktorí chcú viesť úspešný školenie zamerané na riešenie problémového správania detí s autizmom.

6. Záver

Príručka pre školiteľov ABA v materských školách je určená na podporu učiteľov a rodičov pri osvojovaní si úspešných techník riešenia problémového správania detí s poruchami autistického spektra v prostredí predškolského zariadenia. Zvládnutie základných princípov ABA, ako je pochopenie funkcií správania a používanie intervencií založených na dôkazoch, môže slúžiť školiteľom ako pomôcka pri vytváraní pozitívneho vzdelávacieho prostredia pre deti s poruchami autistického spektra. V tejto príručke sa zdôrazňuje komplexný prístup vrátane vstupného hodnotenia, na mieru upravených školiacich materiálov, neustálej spätnej väzby a hodnotenia s cieľom zabezpečiť efektívnosť školenia. Ak sa budú dodržiavať odporúčania a využívať zdroje uvedené v plánoch lekcii, potom sú školitelia na dobrej ceste k úspešnému poskytnutiu kvalitného školenia. V súčasnosti sa postupy riešenia problémového správania neustále skvalitňujú - je to nepretržité učenie, prispôbovanie sa a tímová práca. Znamená to kontinuálne učenie sa o tom, čo funguje najlepšie; prípadné úpravy založené na spätnej väzbe a výsledkoch; a spoluprácu na zabezpečenie úspechu. Školitelia môžu zvýšiť svoje zručnosti v oblasti podpory detí s poruchami autistického spektra a ich rodín tým, že budú sledovať výsledky aktuálneho výskumu a osvedčené postupy.

Príloha (1):

Checklist školiťa pre efektívne poskytovanie školení

Vstupné hodnotenie

Cieľ: Poznať aktuálne vedomosti účastníkov a prispôbiť im školenie.

Checklist:

- Definujte svoju cieľovú skupinu (učitelia, rodičia atď.).
- Vyberte si nástroje hodnotenia:
 - Prieskum (pre veľké skupiny, všeobecné údaje)
 - Rozhovor (pre hlbšie poznatky, menšie skupiny)
 - Fokusové skupiny (na diskusiu, rôzne perspektívy)
- Navrhňte otázky zamerané na vedomosti, skúsenosti a očakávania.
- Zabezpečte anonymitu a diskretnosť, aby ste tak podporili pravdivé odpovede.
- Skontrolujte odpovede s cieľom identifikovať medzery v oblasti vedomostí a oblasti záujmu.
- Upravte plán školenia na základe zistení predbežného hodnotenia.

Príprava školiacej miestnosti

Cieľ: Vytvoriť príjemné a podnetné prostredie na učenie.

Checklist:

- Overte si počet účastníkov, aby ste mohli vybrať správnu veľkosť miestnosti.
- Usporiadajte miesta na sedenie:
 - Pripravte sedenie do tvaru U alebo do kruhu.
 - Ešte stále však prevládajú radový štýl sedenia
 - Zabezpečte, aby všetci účastníci dobre videli a počuli
 - Vyskúšajte audiovizuálne vybavenie (projektor, mikrofón atď.).
 - Nastavte osvetlenie a teplotu tak, aby boli komfortné.
 - Minimalizujte rušivé vplyvy (zatvorte dvere, vypnite telefóny).
 - Vytvorte príjemnú atmosféru pomocou označenia a príslušných vizuálnych materiálov.

Organizácia materiálov a vybavenia

Cieľ: Aby ste mali všetko, čo potrebujete, pripravené na bezproblémové školenie.

Checklist:

- Vytlačte dostatok materiálov a pracovných listov (aj extra).
- Pripravte si prezentácie a demonštračné materiály.
- Dôkladne otestujte všetko vybavenie (klikery, notebooky atď.).
- Pripravte si náhradné batérie, káble a ďalšie potrebné veci.
- Usporiadajte materiály v poradí, v akom ich budete používať, aby boli ľahko dostupné.

Komunikácia s účastníkmi školenia

Cieľ: Zabezpečiť informovanosť a pripravenosť účastníkov.

Checklist:

- Pošlite úvodný e-mail/pozvánku s nasledujúcimi informáciami:
 - Jasné ciele školenia
 - Podrobný harmonogram (čas začiatku/konca, prestávky)
 - Miesto a navigačné pokyny (ak je to vhodné)
 - Zoznam materiálov, ktoré by si účastníci mali priniesť
- Niekoľko dní pred školením pošlite e-mail s pripomienkou.
- Uvedte kontaktné informácie pre prípad otázok.

Prístupnosť

Cieľ: Tým sa zabezpečí, že sa školenia budú môcť zúčastniť aj účastníci, ktorí majú špeciálne potreby alebo zdravotné znevýhodnenie.

Checklist:

- Skontrolujte dostupnosť miestností:
 - rampy, výťahy, dostupné toalety atď.
- Možnosti iného usporiadania sedenia pre účastníkov s ťažkosťami s pohyblivosťou
- Dostupné školiace materiály v prispôsobených formátoch
 - veľké písmo, Braillovo písmo alebo elektronické dokumenty kompatibilné s čítačkami obrazovky
- Skontrolujte, či všetky audiovizuálne materiály majú titulky alebo sú doplnené prepismi pre účastníkov so sluchovým postihnutím.
- Uistite sa, že čitateľnosť materiálov je možné upraviť pomocou jasného písma, väčšej veľkosti písma a kontrastu pre účastníkov so zrakovým postihnutím.
- Zabezpečte dobré osvetlenie a správnu akustiku v školiacej miestnosti pre osoby so zmyslovým postihnutím.
- Vopred sa skontaktujte s účastníkmi a opýtajte sa ich, aké úpravy budú potrebovať.
- Zabezpečte školenie s pomocou poskytovanou účastníkom so zdravotným postihnutím pri používaní všetkých druhov asistenčných zariadení alebo technológií.
- Reagujte na individuálne požiadavky na úpravu a buďte vždy pripravení vykonať potrebné úpravy.
- Revidujte a aktualizujte checklist prístupnosti na základe spätnej väzby a priebežného vzdelávania sa od účastníkov s rôznymi druhmi postihnutia.

Ďalšie tipy pre školiteľov

Príďte skôr: Získate tak čas na vyriešenie prípadných problémov.

Bud'te ústretoví: Prvý dojem je dôležitý!

Poznajte školenie: Vyskúšajte si, aby ste si vybudovali sebadôveru.

Bud'te prispôsobiví: V prípade potreby upravte svoj plán.

Zbierajte spätnú väzbu: Používajte hodnotiace formuláre na zlepšenie ďalších školení.

Dôsledným dodržiavaním tohto checklistu môžu školitelia zabezpečiť, že ich školenie bude dobre zorganizované, efektívne a v konečnom dôsledku prospešné pre deti s poruchami autistického spektra, ktoré chcú účastníci kurzu rozvíjať.

Veľa šťastia pri školení!

5. References

1. Devine, D., & O'Sullivan, L. (2017). Early years educators' perspectives on continuing professional development, supervision and support in behaviour management in Ireland. *Irish Educational Studies*, 36(1), 49-65.
2. Dillenburg, K., Jordan, J. A., McKerr, L., Lloyd, K., Schubotz, D., & Mandleco, B. (2016). Staff training in autism: The one-eyed wo/man.... *International journal of environmental research and public health*, 13(7), 716. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4962257/>
3. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (2017). Thematic report on Inclusive Early Childhood Education and Care (IECEC) systems in Europe: Executive summary. Retrieved from <https://www.european-agency.org/publications/agency-annual-reports/thematic-report-inclusive-early-childhood-education-and-care-iecec-systems-europe/iecec-executive-summary>
4. Hasson, L., Keville, S., Gallagher, J., Onagbesan, D., & Ludlow, A. K. (2022). Inclusivity in education for autism spectrum disorders: Experiences of support from the perspective of parent/carers, school teaching staff and young people on the autism spectrum. *International Journal of Developmental Disabilities*, 70(2), 201–212. <https://doi.org/10.1080/20473869.2022.2070418>
5. Hodges, H., Fealko, C., & Soares, N. (2020). Autism spectrum disorder: definition, epidemiology, causes, and clinical evaluation. *Translational pediatrics*, 9(Suppl 1), S55–S65. <https://doi.org/10.21037/tp.2019.09.09>
6. Maenner MJ, Warren Z, Williams AR, et al. Prevalence and Characteristics of Autism Spectrum Disorder Among Children Aged 8 Years — Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 Sites, United States, 2020. *MMWR Surveill Summ* 2023;72(No. SS-2):1–14. DOI: <http://dx.doi.org/10.15585/mmwr.ss7202a1>.
7. Slane, Mylissa & Lieberman, Rebecca. (2021). Using behavioural skills training to teach implementation of behavioural interventions to teachers and other professionals: A systematic review. *Behavioural Interventions*. 36. 10.1002/bin.1828.
8. Spreckley, M., & Boyd, R. (2009). Efficacy of applied behavioural intervention in preschool children with autism for improving cognitive, language, and adaptive behaviour: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Pediatrics*, 154(3), 338-344.